

សិក្សាអត្ថបទ

ឡើង ខ្ញុំទាត

រៀបរៀងដោយ
គង់ សុខហេង

សិក្សារឿង ទុំទាវ

១. សេចក្តីផ្តើម

រឿងទុំទាវជាមួយដែលប្រជាជនខ្មែរយើងនិយមរាប់អានយ៉ាងខ្លាំង ។ រឿងនេះត្រូវបានចាត់ចូលទៅក្នុងរឿងដែលមានតម្លៃសំខាន់បំផុត ។ កាលពីសង្គមចាស់គេបានឱ្យតម្លៃទៅលើរឿងនេះដែរ ដោយគេចាត់ចូលក្នុងកម្មវិធីសិក្សាថ្នាក់ទី៣ និងថ្នាក់ទី១ចាស់ ហើយបច្ចុប្បន្ននេះក្រសួងអប់រំយុវជននិងកីឡាក៏បានបញ្ចូលរឿងទុំទាវនេះទៅក្នុងកម្មវិធីសិក្សានៅថ្នាក់ចំណេះទូទៅ(ថ្នាក់ទី១០-១២) ។ មិនត្រឹមតែសម្រាប់អ្នកសិក្សាប៉ុណ្ណោះទេ រឿងទុំទាវត្រូវបានមជ្ឈដ្ឋានអ្នកសិល្បៈយកទៅសំដែងជាសិល្បៈជូនទស្សនិកជនជាទីកំសាន្តយ៉ាងល្អឥតខ្ចោះថែមទៀតផង ។

២. ទិដ្ឋភាពប្រភព

២.១. អត្ថបទ

តាមទស្សនៈរបស់អ្នកស្រាវជ្រាវអក្សរសិល្ប៍មួយចំនួនបានឱ្យដឹងថា រឿងទុំទាវដែលមាននៅក្នុងប្រទេសយើងរហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះបានឆ្លងកាត់ប្រវត្តិយ៉ាងស្មុគស្មាញ ។ រឿងទុំទាវមិនមែនជាស្នាដៃរបស់អ្នកនិពន្ធតែម្នាក់ ហើយត្រូវបានតាក់តែងក្នុងរយៈពេលខ្លីនោះទេ ។ នៅជុំវិញបញ្ហាស្នេហាដ៏សែនសោកសៅនេះ អ្នកនិពន្ធជាច្រើនរូបបានចំណាយពេលវេលាយ៉ាងយូរ ដើម្បីសម្អិតសម្អាងស្នាដៃនេះដោយបានកែប្រែសាច់រឿងឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរបន្តិចម្តងៗរហូតដល់ដំណាក់កាលចុងក្រោយដែលយើងទទួលស្គាល់បច្ចុប្បន្ននេះ ។

អ្នកស្រាវជ្រាវរឿងទុំទាវបានរកឃើញអត្ថបទរឿង៤ខុសគ្នា៖

+អត្ថបទទី១ : សរសេរលើស្លឹករឹតជាបទពាក្យ៧ យ៉ាងចំណាស់ ព្រមទាំងត្រូវរំលឹកខ្លីជាងក្បាល ជាងកន្ទុយ គ្មានកាលបរិច្ឆេទ គ្មានឈ្មោះ អ្នកនិពន្ធ ។ ដោយយល់ទៅតាមទេពកោសល្យខ្ពស់ក្នុងការតែងកាព្យ សាស្ត្រា ចារ្យមួយចំនួនបានសន្និដ្ឋានជាអត្ថបទរបស់កវីសន្ធរមុក(១៨៣៤-១៩០៨) ។

+អត្ថបទទី២ : សរសេរលើស្លឹករឹតជាបទកាព្យផ្សេងៗ មានបទ កាកគតិ បទព្រហ្មគីតិជាដើម តែពុំឃើញមានឈ្មោះអ្នកនិពន្ធ និងកាល កំណត់តែងទេ ។ ដោយផ្អែកលើជរាភាពនៃសាស្ត្រានេះ និងដោយសម្លាងលើ អត្ថបទរបស់អត្ថបទយើងអាចសន្និដ្ឋានបានថាស្នាដៃនេះប្រហែលជារៀបរៀង ឡើងមុនរជ្ជកាលស្តេចនរោត្តមទៅទៀត ។

+អត្ថបទទី៣ : មានអារម្ភកថាមានប្រាប់ឈ្មោះអ្នកនិពន្ធ មាន កាលបរិច្ឆេទច្បាស់លាស់ ។

ខ- យើងនឹងថ្លែងនាមតាមបញ្ហា ទើបថាតាមឈ្មោះចំពោះងាយ
ត្រូវ “ស” រាប់រៀបធៀបនិយាយ ដើមទាយប្រកបរាប់រៀបទៅ ។
ទាញយា “ស” សមប្រកប “ម” បាំងឈើលើ “ស” ទើបបានត្រូវ
ឈ្មោះដើមដូចដឹងពីម៉ែឪ ឥឡូវនាមបែកចែកដោយគុណ ។

តាមរយៈនេះយើងអាចសន្និដ្ឋានថានិពន្ធដោយភិក្ខុសោម ឬជាស្នាដៃ ភិក្ខុសោម នៅឆ្នាំ១៩១៥ ។

ភិក្ខុសោមបានសរសេរក្នុងអារម្ភកថាបស់លោកថា៖
នេះនឹងថ្លាថ្លែងតែងចរចា ល្បើកល្បងល្បងល្បាកាយកាព្យា
តាំងតែងដំណាលកាលមុនជា និទានយូរយារឃ្លាឃ្លាតឆ្ងាយ ។
មិនទៀងល្បើងល្បើងកំភិតឃ្លាឃ្លាត សង្វាតផ្ទៀងផ្ទាត់បទបរិយាយ
យើងកែជាថ្មីដែនដីអាយ ស្រង់ស្រាយតទុកទៅមុខទៀត ។

+អត្ថបទទី៤ : ជាស្នាដៃរបស់ឧកញ៉ាវិបុលរាជ នូកន តែងជាកាព្យ

បទពាក្យ៨ បានដូរឈ្មោះថា ទារីងក ទេវិញ ។

ដូចនេះតើនរណាជាអ្នកនិពន្ធរឿងនេះពិតប្រាកដ?

បណ្ឌិតសាស្ត្រាចារ្យដែលធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវពីអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ ដូចជាលោកអេង សារុន, សំ ថាន់, ហង្ស ផុសហាក់ ជាដើមយល់ថាអត្ថបទរបស់កវីសន្ធរមុក នៅមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់និងបានបោះពុម្ពនៅរោងពុម្ពតឹម(១៩៦០) ។ នៅក្នុងអារម្ភកថាសាស្ត្រាចារ្យទាំងនោះបានអះអាងថាស្នាដៃនោះមានចំណងជើងថា "ទុំទាវផងនិងទារីងកផង" ។ ហើយគេថាស្នាដៃដែលភិក្ខុសោមសរសេរនោះ គ្រាន់តែជាការកាច់ឡើងអត្ថបទកំណាព្យរបស់អត្ថបទសន្ធរមុកតែប៉ុណ្ណោះ ។

-តាមលោក វ៉ាន់ឌីកាអុន ក្រោយពីបានស្រាវជ្រាវខ្លះៗ គាត់បានសន្និដ្ឋានថាស្នាដៃទាំងពីរមានការខុសប្លែកគ្នាយ៉ាងខ្លាំងទៅលើអត្ថរូប គាត់បានសន្និដ្ឋានថា សន្ធរមុកគឺជាអ្នកនិពន្ធដំបូងដែលបានសរសេររឿងស្នេហាដ៏ល្បីល្បាញនេះមុនពេលដែលប្រទេសកម្ពុជាធ្លាក់ក្រោមនឹមអាណានិគមបារាំង ក្រោយមកទើបព្រះបទុមត្រូវសោមរៀបរៀងឡើងវិញឱ្យទៅជាស្នាដៃមានទាំងអស់១០៥០ច្បាប់(នៅឆ្នាំ១៩១៥)ហើយត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយដោយពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត ។ ២៧ឆ្នាំក្រោយកវី នូកន បានសរសេរជាថ្មីនៅឆ្នាំ១៩៤២ ដោយដាក់ឈ្មោះថា ទារីងក ទេវិញ ។

ចំពោះរឿងទុំទាវដែលយើងលើកយកមកសិក្សាពេលនេះគឺជារឿងទុំទាវរបស់ភិក្ខុសោម ដែលត្រូវបានក្រសួងអប់រំបញ្ចូលក្នុងកម្មវិធីសិក្សានៅថ្នាក់មធ្យមសិក្សាចំណេះទូទៅ ។

២.២. រឿងទុំទាវរបស់ភិក្ខុសោម

រឿងទុំទាវជាស្នាដៃបែបប្រលោមលោកស្ថិតក្នុងចលនាខេមរនិយម ហើយទទួលឥទ្ធិពលពីព្រះពុទ្ធសាសនា ។ រឿងត្រូវបានតាក់តែងឡើងជាពាក្យ

កាព្យបទពាក្យ៧ ដែលពោរពេញទៅដោយចំណាប់ចុងច្នៃនិងឃ្លាឃ្លោងពិរោះ ណែនាំណាងគួរជាទីគាប់ចិត្តក្នុងកំឡុងឆ្នាំ១៩១៥ ដោយស្នាព្រះហស្ថព្រះបទុម- ត្រង់ ឆោម ។

២.២.១. ឯកសារ : ឯកសារដែលយើងយកមកសិក្សានាពេល នេះគឺបោះពុម្ពលើកទី៧ ដោយពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ព.ស.២៥១៤ គ.ស. ១៩៧១ មានកម្រាស់១០៥ទំព័រ ។

២.២.២. ប្រភេទ : អក្សរសិល្ប៍ទំនើប, ប្រលោមលោកបែប មនោសញ្ចេតនា ។

២.២.៣. ចលនា : ខេមរនិយម

២.២.៤. ឥទ្ធិពល : ព្រះពុទ្ធសាសនា

២.២.៥. សង្គមបរិយាកាស

ក្នុងការពណ៌នាពីតួអង្គព្រះរាមា អ្នកនិពន្ធបានបញ្ជាក់ថា៖
 “រីឯដំណើរអំបាលនេះ   នឹងបញ្ឈប់ស្ដេចទុកសិនខ្លី
 ថ្នាំថ្លែងពីអង្គព្រះចក្រី   ស្ដេចគង់បុរីរាជស្ថាន ។
 ស្ដេចគង់នគរកម្ពុជា   ឈ្មោះព្រះរាមាបូទីថ្លើងថ្កាន
 អស់រាស្ត្រប្រជាសឹងសុខសាន្ត   រាជស្ដេចគង់បន្ទាយលង្វែក” ។

តាមរយៈការរៀបរាប់នេះយើងអាចសន្និដ្ឋានថា ដំណើររឿងទុំទាវ ប្រព្រឹត្តក្រោមរបបសក្តិភូមិនិស្ស័យលង្វែក(១៤២១-១៦១៨) ។

ព្រឹត្តិការណ៍សំខាន់

ក្នុងសម័យលង្វែកប្រទេសកម្ពុជាបានជួបប្រទះនឹងសង្គ្រាមជាញឹក ញយដោយមានការឈ្លានពានពីប្រទេសសៀមផង និងមានការប្រគូតប្រជែង គ្នាដណ្តើមរាជបល្ល័ង្កយ៉ាងគគ្រឹកគគ្រេងក្នុងរង្វង់ស្ដេចខ្មែរផង ។

+ ស្ដេចអង្គចន្ទ្រវរ្ម័នទី១ : ពេលត្រឡប់មកពីសៀមវិញ បានសម្លាប់

ស្តេចកននៅសំរោង ហើយឡើងគ្រងរាជ្យ(១៥០៥-១៥៥៦)ដោយលើករាជ ធានីទៅគង់នៅលង្វែក ។

- បន្ទាប់មកសៀមបានចាត់ឱ្យ ពញាអុង ជាស្តេចខ្មែរដែលវា ចិញ្ចឹមទុកឱ្យចេញច្បាំងដណ្តើមរាជ្យ ដោយមានទ័ពសៀម ជាជំនួយផង ។
- សៀមវាយបានបន្ទាយលង្វែកដំបូងនៅឆ្នាំ១៥៣២ ។
- ឆ្នាំ១៥៨១ ស្តេចសៀមព្រះចៅ នរេស្ទន បានបញ្ជូនទ័ពយ៉ាង ច្រើន មានពល១៥០០០០នាក់ ដឹក៨០០ក្បាល សេះ១៨៥០ ក្បាល មកវាយខ្មែរ ។
- ទ័ពសៀមចូលលុកលុយមកបាត់ដំបង ពោធិសាត់ រលៀប្បៀ និងបរិបូរណ៍ ។

+ ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី១ ឆ្នាំ១៥៧៤-១៥៩៣ បានវាយកំចាត់សៀម ទៅវិញ ។

- ឆ្នាំ ១៥៩៣ សៀមលើកទ័ពមកវាយខាងកើតកំពង់ស្វាយ ទន្លេសាប ហើយទីបំផុតយកលង្វែកបាន ។ សៀមបានចាប់ ស្តេចស្រីសុរិយោពណ៌ និងប្រជាជនប្រមាណ៩០ម៉ឺននាក់ ព្រម ទាំងប្រមូលក្បួនខ្មាត និងឯកសារផ្សេងៗទៀតយកទៅស្រុក វា ។

+ ព្រះបាទរាមាធិបតី (១៥៩៤-១៥៩៦) ឬ (១៥៩៥-១៥៩៨) បាន កេណ្ឌទ័ពទៅវាយសៀម វាយយកលង្វែកបានមកវិញដោយបានសម្លាប់មេទ័ព សៀមនិងសម្លាប់ពួកពលវាប្រមាណ២ម៉ឺននាក់ ។

២.២.៦. កាលកំណត់តែង : ១៩១៥ (ក្នុងរជ្ជកាលស្តេចស៊ី- សុវត្ថិ)

ជីវប្រវត្តិភិក្ខុសោម

-កើតនៅគ.ស. ១៨៥២ នៅឃុំកំព្រៅ ស្រុកស៊ីធរកណ្តាល ខេត្តព្រៃវែង

-បិតានាម **ឡន** មាតានាម **យិន** ជាកសិករ

-បានចូលសិក្សានៅសាលាវត្តរហូតដល់អាយុ១៥ឆ្នាំ បានបួសជាសាមណេរនៅវត្ត "ឥន្ទកាលាម" ហៅ "វត្តកំព្រៅ" ។

-ព្រះជន្ម ២១វស្សាបានបំពេញជាភិក្ខុ ដោយមាននាមបញ្ញត្តិថា ព្រះបទុមត្រូវ ។

-បានបន្តការសិក្សានៅភ្នំពេញជាច្រើនឆ្នាំ ។

-ក្រោយពីត្រឡប់មកភូមិកំណើតវិញ ព្រះបទុមត្រូវសោមមានតួនាទីជាចៅអធិការនៅវត្តកំព្រៅ ដោយមានងារជាព្រះសង្ឃវង្ស ។

-សុគតនៅគ.ស. ១៩៣២ ក្នុងជន្មាយុ៨០វស្សា ។

ស្នងជំន

-រឿងទុំទាវ (សរសេរពីព.ស. ២៤៥៨, គ.ស. ១៩១៥)

-រឿងសព្វសិទ្ធិ (១៩១៤) (មិនមែនសព្វសិទ្ធិរបស់ម៉ឺនភក្តីអក្សរ-តន់ទេ)

-រឿងផ្ការាំទឹករាំ (១៩១១)

៣. ទិដ្ឋភាពទំនាក់ទំនងរឿង

៣.១. សង្ខេបរឿង

ទុំជាកូនប្រុសរបស់ស្រីមេម៉ាយម្នាក់នៅស្រុកបាភ្នំ ខេត្តព្រៃវែង បានបួសរៀនជាមួយមិត្តភក្តិម្នាក់ឈ្មោះ ពេជ្រ នៅក្នុងវត្តវិហារធំ ។ ទាំងពីរនាក់មានចំណេះខាងមន្តអាគម សូត្រ ផ្គុំប៊ី និងធ្វើតោកលក់ ។ ដោយឡែកទុំមានរូបរាងស្អាតនិងមានសំឡេងពីរោះ ។ ថ្ងៃមួយនេនទាំងពីរបានសុំលោកគ្រូចៅ

អធិការយកតោកទៅលក់។ ទុំ និង ពេជ្រ លក់រហូតដល់ស្រុកត្បូងឃ្មុំ។ ទុំបានស្ទូតយ៉ាងពិរោះធ្វើឱ្យអ្នកស្រុកត្បូងឃ្មុំផ្អើលឈ្ងុះរមកស្តាប់។ នាងនោ ជាភិលៀងរបស់នាងទាវ ឃើញទុំស្អាត សំឡេងក៏ពិរោះក៏គួរចិត្តស្នេហា តែ ដោយឋានៈតូចទាបនាងក៏ត្រឡប់ទៅផ្ទះប្រាប់នាងទាវ។ ទាវដឹងដំណឹងនេះ ក៏ អង្វរម្តាយឱ្យទៅនិមន្តនេនទុំមកស្ទូតនៅផ្ទះរបស់ខ្លួន។ ទុំស្ទូតយ៉ាងពិរោះ ទាវក៏ចាប់ចិត្តស្រលាញ់ ក៏រៀបចំជាហ៊ុម ដង្ហាប់ បារី ស្លា ម្ហូបឱ្យ នាងនោយក ទៅប្រគេនទុំ ហើយប្រាថ្នាផ្សេងឱ្យបានជួបទុំ។ ឯទុំវិញក៏ចាប់ចិត្តស្រលាញ់ទាវ ដែរ។ មកដល់វត្តវិញ ទុំរិះរកឧបាយកលសុំលោកគ្រូសឹក លោកគ្រូពុំព្រម ព្រោះការទស្សន៍ទាយឃើញថាជើងលេខមិនល្អពានលើស្លាប់។ ដោយគ្រូមិន ឱ្យសឹកទុំក៏ទៅរកម្តាយឱ្យជួយអង្វរករលោកគ្រូតែពុំបានសម្រេច។ ទុំជាចំចិត្ត លួចសឹកម្នាក់ឯង ហើយក៏ប្រញាប់ប្រញាល់បបួលពេជ្រវិលទៅត្បូងឃ្មុំវិញ។ ជួនជាពេលនោះម្តាយទាវមិននៅ ទុំក៏ឡើងលើផ្ទះហើយលួចរួមរក្សជាមួយទាវ ពេលនោះទៅ។

ក្រោយមកអរជួនជាចៅហ្វាយខេត្តត្បូងឃ្មុំបានចូលដណ្តឹងនាងទាវឱ្យ ម៉ឺនងងជាកូនប្រុសរបស់ខ្លួន។ ទន្ទឹមនឹងនោះទុំនិងពេជ្រត្រូវស្តេចរាមាដែល សោយរាជ្យនៅក្រុងលង្វែកនាំយកទៅក្នុងរាំងព្រោះទុំចេះស្ទូតយ៉ាងពិរោះ។ ដោយព្រះបាទរាមាចង់បានស្រីស្អាតធ្វើជាស្នំឯក ក៏ជ្រើសរើសរកស្រីស្អាតប៉ះចំ នាងទាវដែលជាសង្សារទុំធ្វើឱ្យម្តាយទាវសប្បាយចិត្តជាខ្លាំង។ លុះបានជួប មុខគ្នានៅក្នុងរាំងនៅចំពោះមុខស្តេច ទុំច្រៀងរៀបរាប់សព្វគ្រប់ ធ្វើឱ្យស្តេច រៀបការឱ្យទុំ និងទាវឱ្យជាប្តីប្រពន្ធក្នុងពេលនោះទៅ។

ការណ៍នេះធ្វើឱ្យម្តាយទាវតូចចិត្តយ៉ាងខ្លាំង ក៏ប្រញាប់ប្រញាល់មក ស្រុកកំណើតវិញ ហើយរិះរកឧបាយកលក្លែងសំបុត្រប្រាប់ទាវថាខ្លួនមាន ជំងឺជាទម្ងន់។ បានដំណឹងភ្លាម ទាវក៏មកមើលម្តាយដល់ផ្ទះ ត្រូវម្តាយចាប់បង្ខំ ឱ្យរៀបការជាមួយម៉ឺនងង។ ទាវអស់សង្ឃឹមក៏សរសេរសំបុត្រឱ្យទុំបានដឹង។

ពេលនោះស្តេចក៏ប្រទានរាជសារដល់ទុំនិងពេជ្រដើម្បីឃាត់អរជុន។ មកដល់ផ្ទះទារី ទុំរង្វេងស្មារតីអស់សង្ឃឹមជីកស្រាស្រវឹង ប្រកៀកប្រឱបនាងទារីចំពោះមុខភ្ញៀវ ធ្វើឱ្យម្តាយទារីខឹងក៏ពន្យួសអរជុនឱ្យចាប់ទុំយកទៅសម្លាប់នៅក្រោមដើមពោធិ៍ដើងខាល។ ដឹងថាប្តីនាងត្រូវគេសម្លាប់ ទារីនិងនាងតាមរកទុំ។ អ្នកទាំងពីរក៏សម្លាប់ខ្លួនតាមទុំទៅ។ ពេជ្រនាំដំណឹងអកុសលនេះទៅទូលស្តេច ស្តេចក៏មកកាត់ក្តី ដោយចាប់អរជុន មីនង្គន និងម្តាយទារីកប់ទាំងរស់ត្រឹមក ហើយយករនាស់រាស់ពីលើក្បាល រីឯអ្នកស្រុកត្បូងឃ្មុំបញ្ចូលជាអ្នកងារទាំងអស់។

៣.២. តួអង្គ

ក. តួអង្គធំ

- ទុំ : ជាកូនស្រីមេមាយម្នាក់នៅបាភ្នំ ឬសជាសាមណេរនៅវត្តវិហារធំ និងជាស្វាមីរបស់នាងទារី។
- ទារី : រស់នៅជាមួយម្តាយនៅស្រុកត្បូងឃ្មុំ ជានារីល្អដាច់គេ និងជាភរិយារបស់ទុំ។

ខ. តួអង្គរងនិងបន្ទាប់បន្សំ

- ព្រះបាទរាមា : ស្តេចសោយរាជ្យនៅក្រុងលង្វែក
- អរជុន : ស្តេចត្រាញ់នៅត្បូងឃ្មុំ
- មីនង្គន : កូនប្រុសរបស់អរជុន
- ម្តាយនាងទារី : ស្រីមេមាយនៅស្រុកត្បូងឃ្មុំ
- ឆេនពេជ្រ : មិត្តភក្តិរបស់ទុំ
- នាងនោ : ភិលៀងរបស់នាងទារី
- លោកគ្រូចៅអធិការវត្តវិហារធំ : ជាគ្រូរបស់ទុំនិងពេជ្រ

- ម្តាយទុំ : អ្នកមេម៉ាយនៅបាភ្នំ
- ប្រជាជនខ្មែរនៅត្បូងឃ្មុំ

៤. ទិដ្ឋភាពវិភាគអត្ថន័យ

៤.១. ប្រធានរឿង

រឿងទុំទាវអ្នកនិពន្ធបានរំលឹកឡើងវិញពីប្រវត្តិស្នេហាមួយរបស់យុវជនខ្មែរ ក្រោមរបបសក្តិភូមិនាសម័យលង្វែក ។ នេះគឺជាចំណងស្នេហាដ៏សោកសៅរបស់តួអង្គពីររូប គឺទុំនិងទាវ ។ តាមរយៈនេះអ្នកនិពន្ធក៏បានលាតត្រដាងឱ្យឃើញពីរបៀបរបបគ្រប់គ្រង និងច្បាប់ទម្លាប់ដ៏តឹងតែងនាសម័យនោះ ។ ដូចនេះហើយទើបយើងឃើញថា ដំណើររឿងគឺវិលជុំវិញបញ្ហាសំខាន់មួយគឺ **“ការតស៊ូដែលមានលក្ខណៈជាបុគ្គលដើម្បីទាមទារសិទ្ធិក្នុងការជ្រើសរើសគូស្រករ”** ។

៤.២. មូលបញ្ហា

មូលបញ្ហារឿងទុំទាវគឺស្ថិតនៅលើទំនាក់ទំនងដែលកើតឡើងដោយសារការប្រកាន់យកនូវទស្សនៈពីរផ្ទុយគ្នា គឺទាមទារសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការជ្រើសរើសគូស្រករ ឬស្នេហាចិត្តនិងចិត្ត ហើយទស្សនៈដែលប្រកាន់ថានំមិនធំជាងនាឡិកា នេះ គឺជាមូលហេតុដែលធ្វើឱ្យភាគីដែលប្រកាន់ទស្សនៈនីមួយៗដណ្តើមយកឈ្នះរៀងៗខ្លួន ។

៤.៣. វិភាគបញ្ហា

៤.៣.១. ស្ថានភាពស្នេហារបស់ទុំនិងទាវ

- ស្នេហាទុំទាវជាស្នេហាកាំរន្ទះ : នេះគឺជាសេចក្តីស្នេហាយ៉ាងខ្លាំងក្លាដែលផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងបញ្ហាជីវិតរបស់មនុស្ស គឺជាស្នេហាដែលកើតឡើងពីការប៉ះទង្គិចគ្នារវាងក្រសែភ្នែកយុវជនពីររូបដែលមានអារម្មណ៍ភ្លើតភ្លើន ដិតដាមទៅតាមតណ្ហា ។ ទុំទាវស្រឡាញ់គ្នានៅពេលជួបគ្នាភ្លាមតែម្តង ។

ទាវគ្រាន់តែឃើញទុំមកដល់ផ្ទះនាង នាងក៏ចាប់ផ្តើមមានអារម្មណ៍ ជ្រួលច្របល់ នៅមិនសុខ “អើតអើមដកកច្រហរមាត់ ចង់ចេញប្រាកដគ្មានគេ ហៅ សុតស្តឹងម្នាក់ឯងដោយក្មេងសាវ សុះចូលយកអារពាក់ពានា” ។

ឯទុំគ្រាន់តែឃើញទាវក៏គិតក្នុងពោះព្រួច កាន់គួចកើតក្នុងឱរា ។

ស្នេហារបស់អ្នកទាំងពីរមានសន្ទុះខ្លាំងក្លា ព្រមទាំងពោរពេញទៅ ដោយមន្តស្នេហាប្លែកដ៏ស្រស់ស្រាយ។ គឺដោយសារកត្តានេះហើយដែលនាំឱ្យអ្នក ទាំងពីរក្លាហានស្វ័យស្មារបស់ជាមួយគ្នាក្នុងគ្រាក្រោយមក ។

- ស្នេហាទុំទាវជាស្នេហាប្តូរផ្តាច់ : ទុំនិងទាវហ៊ានប្រឆាំងនឹងអ្វី ទាំងអស់ដើម្បីបំណងស្នេហារបស់ខ្លួន ។ ទឹកចិត្តនេះនាំមកដល់អ្នកទាំងពីរនូវ គុណវិបត្តិដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ ព្រោះគេហ៊ានបំពានលើប្រពៃណី ដោយរួមរក្សាមុនរៀប ការ ។ អ្នកនិពន្ធបានលាតត្រដាងប្រាប់ថា “ទុំឱបបីបម្រុងប្រឡែង ទាំងពីរភក្តី ក្រែងរួមមេត្រី នៅក្នុងគ្រឹះស្ថានក្បួនដូចគ្នា ស្រស់ស្រីស្រួលស្រើបដោយ តណ្ហា ។”

ទុំបានបំពានលើវិន័យសង្ឃ បំពានលើទំនាយគ្រូ ប្តេជ្ញាចិត្តលាចាក សិក្ខាបទដើម្បីទៅជួបទាវ ។ លើសពីនេះទៀត ទុំមិនខ្លាចស្លាប់ រហូតដល់ទៅ ហ៊ានបកស្រាយរឿងរ៉ាវស្នេហាជាមួយទាវនៅចំពោះមុខស្តេចរាមា ពិសេស ហ៊ានឡើងទៅប្រកែកប្រកើយទាវនៅចំពោះមុខសត្រូវដ៏យោរយោ ។ ឯទាវ ដោយភក្តីភាព នាងហ៊ានប្រឆាំងនឹងម្តាយ ពិសេសហ៊ានបូជាជីវិតតាមទុំ ។ ចំណងស្នេហារបស់ទុំទាវ គឺជាចំណងស្នេហាដ៏សោកសៅ ។ ទុំទាវបានស្លាប់យ៉ាង វេទនា ដោយរក្សាទុកនូវភក្តីភាពលុះគ្រាបច្ចុប្បន្ន ។

៤.៣.២. របៀបរបបផ្តាច់ការនិងអំណាចផ្តាច់ការ

ទុំទាវមិនមែនគ្រាន់តែជាជើងស្តីពីចំណងស្នេហាសោកសៅនោះទេ ប៉ុន្តែវាជាផ្ទាំងគំនូរមួយរបស់សង្គមដែលរួមមានរបបគ្រប់គ្រង និងច្បាប់ទម្លាប់ ផ្តាច់ការ ។ ហើយវាជាផ្ទាំងគំនូរមួយសង្គម ដែលរួមមានរបបគ្រប់គ្រងនិង

ច្បាប់ទម្លាប់ផ្តាច់ការ ។ ហើយវាជាផ្ទាំងកញ្ចក់មួយនៃសង្គមដែលកាន់ពុទ្ធសាសនា ។ តាមរយៈរឿងទុំទាវ យើងឃើញថា តាមលំដាប់ថ្នាក់ពីលើរហូតដល់ក្រោម នៅក្នុងសង្គមគ្រួសារក៏មានអំណាចផ្តាច់ការនេះគ្របដណ្តប់ដែរ ។

ក. អំណាចស្តេចផែនដី : តាមការបង្ហាញរបស់អ្នកនិពន្ធ ដែលរាមាខឹងអរជួនយ៉ាងខ្លាំងបំផុតនោះគឺមិនមែនដោយសារមរណភាពរបស់ ទុំទាវទេ គឺមកពីអរជួនហ៊ានប្រឆាំងនឹងព្រះអង្គតែប៉ុណ្ណោះ ។

ចំពោះអរជួន កំហុសគាត់សមនឹងស្លាប់មែន តែការស្តេចរាមា ដាក់ទោសដល់រាស្ត្រត្បូងឃ្មុំនេះ យើងអាចចាត់ទុកថាជាអំពើឃោរឃៅមួយ ។
“ធ្វើទុក្ខធ្វើទោសឱ្យអស់សូន្យ សន្តានបងប្អូនបញ្ចូលងារ” ។

ខ. អំណាចស្តេចត្រាញ់ : ចំពោះស្តេចត្រាញ់ក្នុងរឿងទុំទាវ អ្នកនិពន្ធបានពណ៌នាថា “ខុកញ៉ាអរជួនមាំមួនពេក ធម្មតាក្រោមមេឃទាប ជាងភ្នំ មានបុទ្ធិអំណាចឥតជំនុំ កាប់ចាក់វាយដំពុំប្រណី” ។ មានន័យថា បន្ទាប់ពីស្តេចផែនដីមក គឺស្តេចត្រាញ់នេះហើយដែលមានអំណាចធំជាងគេ ។

គ. អំណាចមេគ្រួសារ : ម្តាយទាវបាននិយាយថា “មិន ដែលសោះឡើយទាវអើយនំ ” ច្រឡើសបើសធម្មតាជាងនាឡិ កូនគោកាច កៀចដោយព្រៃវាល រោលរោលឈឺខ្លួនចូលដល់ស្លាប់” ។ សំដីនេះបញ្ជាក់ថា នៅក្នុងគ្រួសារ កូនគ្មានសិទ្ធិអ្វីទាំងអស់ សូម្បីតែសិទ្ធិជ្រើសរើសគូស្រករក៏ត្រូវ បានគេដកហូតយកដែរ ។

ស្នេហាទុំទាវបានកើតឡើងនៅក្នុងស្ថានភាពសង្គមបែបនេះឯង ។

៥. ទិដ្ឋភាពវិភាគទំនាស់

៥.១. ទំនាស់ទី១

- + បញ្ហាទំនាស់ : ស្នេហា ↔ កិត្តិយស
- + គូទំនាស់ : ទុំទាវ ↔ អ្នកមានគុណ

តាមធម្មតាខ្មែរយើងស្រលាញ់កិត្តិយសណាស់ ។ កិត្តិយសធំបំផុតនោះគឺរក្សាពូជពង្សវង្សត្រកូល ។ តែទំនងទាវបានធ្លាក់ទៅក្នុងជ្រោះស្នេហាទុំមុនស្រគាលប្អូនស្នេហាទំនងទាវជាស្នេហាបរិសុទ្ធដែលជំរុញឱ្យទុំបូជាជីវិតចិត្តឆ្អឹងកិត្តិយសដល់ទាវ ។ ស្នេហាជំរុញឱ្យទុំចេះកុហកម្តាយ លោកគ្រូ.... រហូតដល់លួចសឹកដើម្បីស្អាតទៅជួបរួមរក្សនឹងទាវ ។

រីឯទាវវិញក៏ដូច្នោះដែរ ពីមុននាងតែងតែប្រកាន់ជាស្រីគោរពប្រណិប័តន៍ និងរក្សាវង្សត្រកូលជូនអ្នកមានគុណ ។ ប៉ុន្តែក្រោយពីមានចិត្តទៅលើទុំអ្វីៗគ្រប់យ៉ាងត្រូវប្រែប្រួលទាំងអស់ ។ នាងហ៊ានធ្វើអ្វីៗមិនក្រែងចិត្តម្តាយដើម្បីបំណងមហិច្ឆតារបស់គូស្នេហា ។

ចំពោះម្តាយទាវក៏កាន់តែប្រកាន់ខ្ជាប់ជាចំខាត “នំមិនធំជាងនាឡិ” គាត់មិនយល់ចិត្តកូន កូនមិនយល់ចិត្តគាត់ ។ ម្យ៉ាងទៀតគាត់ឈ្នក់វង្វេងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិ ដែលគាត់មិនបានគិតពីមហន្តរាយបណ្តាលមកពីការលោភលន់របស់គាត់ ពុំបានគិតពីអាយុជីវិតរបស់កូនស្រី ចេះតែបង្ខំឱ្យកូនរៀបការជាមួយម៉ឺនងួន ទោះបីនាងមិនស្រលាញ់ ហើយនាងមានប្តីហើយក៏ដោយ ។

ទំនាស់នេះបានដាស់សតិប្រជារាស្ត្រខ្មែរពិសេសមាតាទាំងឡាយ មិនត្រូវដើរតាមគំនិតម្តាយទាវឡើយ ។

៥.២. ទំនាស់ទី២

- + បញ្ហាទំនាស់ : ស្នេហា ↔ ជីវិត
- + គូទំនាស់ : ទុំទាវ ↔ របបសក្តិភូមិ

-លោក កេង វ៉ាន់សាក់ : មនុស្សស្រលាញ់ជីវិតខ្លាំងណាស់ “តែមនុស្សមិនព្រមស្លាប់សោះឡើយ អូនអើយស្ទើរសំរង់វេទនា កណ្តាលភក់ជ្រាំទ្រាំវេរា ឱ្យតែការពារជីវិតបាន” ។ (គុកកម្មកិលេស)

ពិតណាស់មនុស្សខ្លាចស្លាប់ ហើយចៀសវាងសេចក្តីស្លាប់គ្រប់ៗគ្នាទៅតាមសមត្ថភាពរបស់ខ្លួន ។ “ស្ទើរសំរង់វេទនាប្រសើរជាងស្លាប់” តែចំណែក

ទំនាវវិញ ពុំបានឱ្យតម្លៃជីវិតឡើយ ដោយសារតែសេចក្តីស្នេហា គេហ៊ានប្រឈមមុខនឹងសេចក្តីស្លាប់ដោយមិនរអាល ។

ការប្រឆាំងរបស់ទំនាវគឺស្ថិតនៅលើការប្រើប្រាស់ឆន្ទៈជាធំ ពោលគឺកម្លាំងស្នេហានេះឯងដែលជាកត្តាជំរុញឱ្យពួកគេក្លាហាន ។

ទំនាស់នេះបង្ហាញថា ជាការស្រេកឃ្លាន ការទាមទារសេរីភាពរបស់យុវជនក្រោមរបបផ្តាច់ការសក្តិភូមិ ។ សេរីភាពដែលពួកគេទាមទារនោះគឺចង់ជ្រើសរើសសុភមង្គលគួរស្រករ ។

ទីបំផុតទំនាវពុំបានសម្រេចគោលបំណងរបស់គេឡើយ ពួកគេត្រូវរងការបង្ក្រាបនៃពួកផ្តាច់ការ អមនុស្សធម៌ ហើយបង្កើតឱ្យមានសោកនាដកម្មរាប់មិនអស់ ។

៥.៣. ទំនាស់ទី៣ : វិបត្តិអំណាចសក្តិភូមិ

+ តួទំនាស់ : សក្តិភូមិ ↔ សក្តិភូមិ

អ្នកនិពន្ធបានបង្ហាញពីវិបត្តិអំណាចពីរដែលមានរូបភាពខុសគ្នា តែខ្លឹមសារតែមួយ ពោលគឺអំណាចស្តេចត្រាញ់របស់អរជុន និងអំណាចស្តេចផែនដីរបស់ព្រះរាមា ។

តាមពិតអំណាចអរជុនគឺជាអំណាចដែលតំណាងឱ្យស្តេចតែម្តង ។ ហើយបើអរជុនមានគំនិតខុសពីស្តេច ប្រហែលជាកាន់អំណាចមិនបានយូរឡើយ ។ ពិសេសពួកគេគិតតែប្រយោជន៍រៀងៗខ្លួនតែប៉ុណ្ណោះ ។ ស្តេចបានរៀបចំនាងទាវឱ្យទៅទុំ ព្រោះពួកគេស្រឡាញ់គ្នាទៅហើយ ។ តែអរជុនធ្វើខុសបំណងស្តេចដោយបំពានមិនមែនអរជុនមិនដឹងនោះទេ ។ ត្រង់នេះជាមូលហេតុធ្វើឱ្យស្តេចខ្ចាស់ ។

ដោយអំពើរបស់អរជុនប្រឆាំងព្រះរាជា ទើបអរជុនស្លាប់ទាំងត្រកូល ហើយផលវិបាកនេះរាលដាល ដល់ប្រជារាស្ត្រគ្មានកំហុសទៀតផង ។ “ជីវីដល់គ្នាដាច់ស្រមោច” ។

៦. បញ្ហាវិវាទអង្គ

៦.១. ទំ

ក. គុណសម្បត្តិ

- មានរូបសម្បត្តិស្អាត និងមានសំឡេងពិរោះ សុភាពរាបសា
- មានចំណេះដឹងផ្លូវលោក (ចេះធ្វើតោក...) និងផ្លូវធម៌ (ចេះធម៌អាចិ បាលី សូត្រ មន្តអាគម....)
- ស្រលាញ់ការងារ ក្លាហាន ហ៊ានទទួលការពិត
- មានស្នេហាស្មោះត្រង់ចំពោះសង្សារ
- ហ៊ានតស៊ូទាមទារសេរីភាពដើម្បីយុវជន ទូទៅ....

ខ. គុណវិបត្តិ

- ចេះភូតកុហកម្តាយ-គ្រូ
- ស្រលាញ់ស្រីទាំងនៅជាសង្សារ
- ក្បត់វិន័យសង្ឃ (លួចសឹកម្នាក់ឯង)
- ក្បត់ប្រពៃណី (រួមរក្សមុនរៀបការ)
- ធ្វេសប្រហែស យកស្រាជាត្រីមុខ
- ស្លាប់ខ្លួនព្រោះស្រី....

៦.២. ទាវ

ក. គុណសម្បត្តិ

- មានរូបស្អាតល្អដាច់គេ
- មានធិតស្តូតបូត
- មានស្នេហាស្មោះត្រង់ជាមួយសង្សារ
- ហ៊ានប្រឈមមុខនឹងការពិត (សារភាពថាជាសង្សារទុំនៅចំពោះមុខស្តេច)

- មិនឈ្នក់នឹងទ្រព្យសម្បត្តិ បុណ្យសក្តិ
- ប្រឆាំងនឹងប្រពៃណី “នំមិនធំជាងនាឡិ”
- មានចិត្តកតញ្ញាចំពោះម្តាយ (ពេលដឹងថាម្តាយឈឺក៏ប្រញាប់មកមើល..)

ខ. គុណវិបត្តិ

- លួចស្រឡាញ់សង្ឃ បាត់បង់ធម៌យា ជាស្រ្តីនៅចូលម្តប់
- ហ៊ានប្រគេនជាហ៊ុមដល់ព្រះសង្ឃ
- ក្បត់នឹងប្រពៃណីខ្មែរ (រួមរក្សមុនរៀបការ)
- ពុំចេះអប់រំប្តី ស្រលាញ់ប្តីហួសហេតុ

.....

៦.៣. ម្តាយទាវ

ក. គុណសម្បត្តិ

- ជាអ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនាយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួន (ទៅវត្តជារៀងរាល់ថ្ងៃសីល)
- ជាអ្នកចេះអធ្យាស្រ័យចំពោះញាតិ
- ជាអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភ
- យកចិត្តទុកដាក់លើអនាគតកូនស្រី
- គ្រប់គ្រងកូន អប់រំកូនតាមប្រពៃណី (ឱ្យកូនចូលម្តប់)

ខ. គុណវិបត្តិ

- ជាម្តាយមានចិត្តមានៈ
- មានគំនិតលោភលន់លុះទៅដោយ លោភៈ ទោសៈ មោហៈ
- មិនយល់ចិត្តកូនស្រី ប្រើអំណាចជាមាតាគាបសង្កត់កូនស្រី
- រំលោភសិទ្ធិកូនស្រីក្នុងការជ្រើសរើសគូស្រករ
- ពង្រាត់ប្រពន្ធតេមករៀបការ

- បញ្ជាឱ្យគេសម្លាប់កូនប្រសារ

៦.៤. អរដូន

ក. គុណសម្បត្តិ

- ជាអ្នកក្លាហានមានអំណាចធំ
- ចេះស្រលាញ់កូន រៀបចំអនាគតឱ្យកូនតាមប្រពៃណី
- ចូលស្តីដណ្តឹងទារីតាមច្បាប់

ខ. គុណវិបត្តិ

- គ្មានដំហរដាក់លាក់ជាអ្នកកាន់អំណាច
- ទង្វើរបស់គាត់នៅពីក្រោមការញុះញង់ដោយគ្មានការពិចារណា
- រៀបការប្រពន្ធឱ្យកូនប្រុសមិនគិតថា ស្រីនោះជាប្រពន្ធតេក៏ដោយ
- ប្រើអំណាចផ្តាច់ការលើជនស្នូតត្រង់
- មានចិត្តយោរយៅ សម្លាប់មនុស្សគ្មានជម្រះក្តី

៦.៥. ម៉ឺនងូត

ក. គុណសម្បត្តិ

- គោរពតាមបំណងឪពុកម្តាយ
- ចេះជួយការងារឪពុកម្តាយ
- ស្រលាញ់ស្មោះត្រង់នឹងគូដណ្តឹង
- ចេះយកចិត្តគូដណ្តឹង

ខ. គុណវិបត្តិ

- គ្មានឧត្តមគតិជាកូនប្រុសទាល់តែសោះ

- រួមគំនិតប្រព្រឹត្តអំពើលាមកជាមួយឪពុក
- សុខចិត្តរៀបការជាមួយប្រពន្ធតេទាំងងងើល
- បរាជ័យក្នុងរឿងស្នេហា
- មានចិត្តយោធន៍យោងដូចឪពុក

៦.៦. ស្តេចរាមា

ក. គុណសម្បត្តិ

- គ្រប់គ្រងផែនដីបានសន្តិភាព
- មានសន្តានចិត្តប្រោសប្រណីចំពោះទុំទាវ
- មានទសពិធរាជធម៌ រកយុត្តិធម៌ឱ្យប្រជាពលរដ្ឋ

ខ. គុណវិបត្តិ

- រើរវាយក្នុងកាមកិលេស
- វិនិច្ឆ័យទោសគ្មានជំនុំជំរះ
- អាងអំណាចផ្តាច់ការសម្លាប់មនុស្សគ្មានពិចារណា
- ដាក់ទោសដល់អ្នកមិនដឹងរឿង(អ្នកស្រុកត្បូងឃ្មុំ)
- គ្មានគិតពីប្រទេសជាតិ គិតតែស្រីញី

៦.៧. ឆេតពេជ្រ

ក. គុណសម្បត្តិ

- ជាអ្នកបួសវៀន
- ចេះវិជ្ជាសិល្បៈ
- ចេះជំនាញផ្លុំខ្សែ
- ស្មោះត្រង់នឹងមិត្តភក្តិ
- គោរពវិន័យបានល្អ
- ជាមនុស្សត្រូវបានញាតិស្រលាញ់រាប់អាន
- រកយុត្តិធម៌ឱ្យមិត្តភក្តិ

ខ. គុណវិបត្តិ

- ជាមនុស្សកំសាក
- រត់ចោលមិត្តភក្តិក្នុងគ្រាមានអាសន្នមិនចេះជួយនឹក
- ពុំចេះពិភាក្សាផ្លាស់ប្តូរយោបល់ជុំវិញស្ថានភាពគ្រោះថ្នាក់ដែលនឹងអាចកើតមាន

៦.៨. តាងតោ

ក. គុណសម្បត្តិ

- ស្មោះត្រង់ចំពោះចៅហ្វាយនាយ
- ចេះជួយផ្តល់គំនិតដល់ទាវ
- ស្គាល់ច្បាស់ពីតួនាទីខ្លួន

ខ. គុណវិបត្តិ

- រួមគំនិតលាក់បាំងនូវអំពើពុករលួយរបស់ទាវ កំសាកពុំចេះតស៊ូរស់ក្នុងឆាកជីវិត
- រស់ដោយសារគេឱ្យរស់ គេស្លាប់ខ្លួនក៏ស្លាប់

៦.៩. ប្រជានុរាជ

ក. គុណសម្បត្តិ

- គោរពស្រឡាញ់រាប់អានញាតិ
- ចេះជួយយកអាសារអ្នកដទៃ
- មានសាមគ្គីល្អ

ខ. គុណវិបត្តិ

- ខ្វះការតស៊ូទាមទារការពិត
- ស្ងប់ស្ងាត់ និយមចូលស្ទឹងតាមបទ
- ពុំចេះរើបម្រះ ធ្វើតាមតែបញ្ជារបស់អ្នកកាន់អំណាច

៧. បញ្ហាវិវាទសង្គម

៧.១. តយោធាយ

ការគ្រប់គ្រងមានរូបភាពជារបបសក្តិភូមិ ។ ស្តេចជាអ្នកកាន់កាប់
អំណាចដោយមានស្តេចត្រាញ់ជាជំនួយការតំបន់ ។ ស្តេចប្រៀបបានដូចជាភ្នំ
ឯស្តេចត្រាញ់ទាបជាងតែភ្នំនេះមួយប៉ុណ្ណោះ ។ ស្តេចនិងស្តេចត្រាញ់ មាន
អំណាចអាចកាប់សម្លាប់ប្រជារាស្ត្រគ្មានរើសមុខ ។ វិញ្ញៈទាបបំផុតគឺជាប្រជា
ជនរស់នៅក្នុងក្តីលំបាកវេទនា គ្មានសិទ្ធិសេរីភាព មានតែវាសនាដែលស្ថិត
ក្រោមការគូសវាសនៃពួកសក្តិភូមិតែប៉ុណ្ណោះ ។

“ឧកញ៉ាអរជុនមាំមួនពេក ធម្មតាក្រោមមេឃទាបជាងភ្នំ
អាងឫទ្ធិអំណាចឥតជំនុំ កាប់ចាក់វាយដំពុំប្រណី ។

- អរជុនសម្លាប់ទុំគ្មានវិនិច្ឆ័យទោស
- រាមាដាក់ទោសដល់ជនទុច្ចរិត ពិឃាដទាំងពូជ ថែមទាំងបញ្ចូល
ប្រជាជនជាអ្នកងារដោយគ្មានរើសមុខ ។

៧.២. វិស័យសេដ្ឋកិច្ច

ក-កសិកម្ម : ស្ថានភាពទឹកដីប្រទេសខ្មែរបង្កលក្ខណៈប្រសើរដល់
វិស័យកសិកម្ម ។ សម្បត្តិធម្មជាតិសម្បូរស្តុកស្តម្ភដូចជា ព្រៃឈើ បក្សាបក្សី
មច្ឆជាតិ... ។

.... “ត្រាចត្រៀកចង្រៀកច្រេសខ្លឹមក្អម គគីររាំងភ្នំបែងបាយម៉ាត
ស្តុកស្តុរស្តីស្តៅត្រាវក្អកក្អាត លាំងសាតសត្វរកាស្រស់ ។”
.... “បងស្តាប់សួរសព្វរើកណ្តឹង មានព្រៃប្រែប្រីងរងរងឆ្លើយ
បងនឹករលឹកទាវទៀតហើយ ទាវអើយសមស្បែកកំព្រា ។ ”....
.... “ពិដោរផល្លាផ្កាកំភ្លឹង ដូចបងនៃបន្លឹងទាវពិសី
ពិដោរបុប្ផាផ្កាចំប៉ី ដូចបងនៃបស្រីទាវឥតហ្មង ។ ”....
.... “ រស់ឆ្ពោះកាហោរាជរាហូ ព្រលប្រាទីពោព្រុយកន្លង់

ជីវិតក្តីបូស្សីច-

ង្វាញរូងរហង់រហ័សហែល ។ "....

ខ-ពាណិជ្ជកម្ម : មានលក់ទំនិញ មានចាយលុយកាក់មានការដោះដូរគ្នាទៅវិញទៅមក ។

.... "យើងចង់ជួលអាឡិលុយកាក់ កុំឱ្យសល់ម្នាក់ថាឱ្យហើយ
ឱ្យហ៊ានទាំងអស់ប្រុងចាំឆ្លើយ ក្មេងអើយអញសួរគួរឯងប្រាប់ ។ "....

.... "ដល់ក្រុងភ្នំពេញដែនដីរាប រសៀលទន់ទាបព្រះសុរិយា
ឡើងមើលទំនិញគ្រប់តាមផ្សារ ត្រូវបត្រាចិនខ្មែរហែតកក ។ ".....

គ-ឧស្សាហកម្ម : ប្រជាជនផលិតរបស់ប្រើប្រាស់ដូចជាព្រៃ ទឹក-អប់ សាប៊ូ តោក.... ។

... "ធ្វើតោកធ្វើទុកលក់ដាច់ខ្លះ នៅផ្ទះទៀបវត្តជាមីងមា
លុះដល់រដូវត្រូវវងារ ព្រីប្រុងអង្គារជាទុក្ខព្រួយ ។ ".....

... "សឹងប្រែសូត្រសុទ្ធសាច់ល្អស្អាត លាំងកែម្លូតម៉ាតពណ៌លឿងខ្ចី
សម្បុរស្រៀបស្រស់ឆ្លុះរស្មី នៅថ្មភ្នំទែងកន្សែងស ។ ".....

ឃ-គមនាគមន៍ : មិនទាន់រីកចម្រើន គេឃើញមានជើងទឹកប្រើទូក ឯផ្លូវគោកប្រើរទេះគោជាដើម ។

.... " នេនរៀបបម្រុងការងារបាយ បង្ការទៅឆ្ងាយផ្លូវត្រាច់ចរ
ប្រឹងអូសរទេះមកបញ្ឈរ ដឹកគោទឹមបរចរចេញទៅ ។ ".....

... "អរជូនរសាន់រៀបទូកក្តារ ប្រគល់អាជ្ញារប្រដាប់ស្រេច
ទូកមួយទារជិះល្អបណ្តាច់ ញាតិសាច់បងប្អូនជូនទារទៅ ។ "....

៧.៣. វប្បធម៌

ក. ជំនឿ : ប្រជាជនខ្មែរជឿលើកម្មផលក្នុងពុទ្ធសាសនា ជឿលើមន្តអាគមគាថា ជឿលើការទស្សន៍ទាយ ។

ខ. សាសនា : ប្រជាជនគោរពបូជាព្រះពុទ្ធសាសនាយ៉ាងខ្ជាប់

ខ្លួន ។

- ម្តាយទារទៅវត្តជារៀងរាល់ថ្ងៃសីល
- ទុំ ពេជ្របួសក្នុងសំណាក់ពុទ្ធសាសនា

គ. ទំនៀមទម្លាប់

- នារីពេញវ័យត្រូវចូលម្តប់ (ទារចូលម្តប់)
- មានពិធីស្តីដណ្តឹង ពិធីរៀបការ
- កូនប្រុសត្រូវបួសរៀននៅក្នុងវត្ត

៨. ទិដ្ឋភាពវប្បធម៌ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា

៨.១. ធ្វើមរឿង : អ្នកនិពន្ធដើមដោយពណ៌នាពីប្រវត្តិអង្គៈ
នេះនឹងថ្លាថ្លែងដើមឈ្មោះទុំ នៅស្រុកបាភ្នំដែនដីស្រែ
កើតកបទំនៀមមានឪមី ប៉ុន្តែហេតុត្បិតពីសម្តែង ។

៨.២. បំពេញរឿង : អ្នកនិពន្ធប្រើវិធីតំណែងនិពន្ធជាច្រើនដូចជា៖

៨.២.១. រចនាវិធី : អ្នកនិពន្ធប្រើពាក្យពេចន៍លាយចម្រុះគ្នា៖

- ពាក្យសាមញ្ញ : ម៉ែ ឪ វា ស៊ី ដើរឡប់សារ.....
- ពាក្យរាជសព្ទ : យាង ថ្វាយ ខ្ញុំព្រះករុណា ទ្រង់ត្រាស់ បពិត្រ
នរបតី...
- ពាក្យសង្ឃសព្ទ : ឆាន់ ពុទ្ធដីកា.....
- ពាក្យកម្រិតរាង : កុងឡី...
- ពាក្យកម្រិតស្នេហា : សាវ ជាហ៊ុម...
- ពាក្យកម្រិតលិស្ត្រីត : ឥសរុរា ក្សត្រក្សាន្ត...

៨.២.២. រចនាវិធី : អត្ថបទជាពាក្យកាព្យបទពាក្យ៧

ខ. ថ្នាំថ្លែងសម្តែងដើមឈ្មោះទុំ នៅខេត្តបាត់ដំបងដីស្រែ
 កើតកបទំនៀមមានឱម៉ែ ប៉ុន្តែហេតុត្បិតតសម្តែង ។

៨.២.៣. និទានវិធី : អ្នកនិពន្ធប្រើវិធីនិទានបែបបុរសទី៣

ខ. ទុំមានវេហ្មហារប្រាជ្ញាផ្សេង មានទាំងសំឡេងរូបខ្លីល្អក់....

៨.២.៤. សំរាប់វិធី : អ្នកនិពន្ធឱ្យត្រូវអង្គសន្ទនាគ្នា

ខ. ទ្រង់ត្រាស់សួរទៅនាងទាវវិញ ទាវឆ្លើយខ្លួនមិញអញពិនិត្យ...

៨.២.៥. ឯកវាទវិធី : អ្នកនិពន្ធឱ្យត្រូវអង្គនិយាយឬគិតតែម្នាក់ឯង

ខ. នេនទុំស្ងៀមដំណើរចិត្ត ព្រួយចិត្តត្បិតពេជ្រលេចសម្តែង...

៨.២.៦. អនុលោមវិធី : ចតុស្តម្ភអនុវត្តតាមបញ្ហាព្រះរាជា ។

ខ. ជួបជុំបតីមន្ត្រីធំ ចតុស្តម្ភចូលមកជួយរវល់....

៨.២.៧. ចរិវិធី : នាងទាវនិងម្តាយមានអារម្មណ៍ផ្ទុយគ្នា (ទាវ

មានទុក្ខធ្ងន់ ឯម្តាយទាវសប្បាយចិត្ត)

ខ. បងមិនអាណិតចិត្តបួនផង ទុក្ខធ្ងន់ក្នុងពុំមានស្បើយ

សមបួនក្សិណក្ស័យទេបងឆើយ ទុក្ខឆើយទោម្និញពេញជាថ្មី ។...

ម្តាយទាវជិះទូកទៅជាមួយ ប្រុសស្រីរងយមិនដឹងការណ៍

គិតស្មានទាវស្ម័គ្រនឹងក្សត្រា អរតតឧបមានាំទាវទៅ ។....

៨.២.៨. ពណ៌នាវិធី : អ្នកនិពន្ធរៀបរាប់ដំណើររឿង៖

ខ. មើលមានផ្លែចន្ទន៍សិរមាន់ព្រីង ដូចទាវស្រីឈ្វេងនឹងសង្សារ...

៨.២.៩. ទារុណវិធី : តួអង្គក្នុងរឿងត្រូវគេធ្វើទារុណកម្ម

រហូតដល់ស្លាប់យ៉ាងវេទនា ។

ខ. នាំដល់ខាងថ្នល់នៅទីល្អាល បៀតពោធិជើងខាលដួលភ្លឹកភ្លាំង

ប្រាសប្រហូតហុតរលត់យឺង ខ្យល់ចេញរីងៗសន្លឹងស្តុក ។

៨.២.១០. រូបាវចនាវិធី

ក. តន្ត្រីយុទ្ធសាស្ត្រ

ក.១. ចក្ខុវិស័យ

ខ. រូបរាងស្ថាប័នរដ្ឋបាលក្រុងប្រាំង
យល់ទាំងឈ្មោះស្ថាប័នរដ្ឋបាល

ខ្នែកគន់សម្លឹងទៅមាត់ទ្វារ
ស្ថាប័នរដ្ឋបាលក្នុងស្ថានភាពក្រៅ ។

ក.២. សោតរូបរាង

ខ. សំឡេងផ្ទៃមធ្យមស្រួលពិរោះ
ក្រមុំត្បូងឃ្មុំប្រញាយ

ស្តាប់ទាំងកំលោះចាស់មេម៉ាយ
ប្រញាប់ចង់ស្តាប់សព្វភាសា ។

ក.៣. ឃ្លាសរសេរ

ខ. ទឹកអប់ត្រឡប់គន្លងស
ក្រអូបសាប៊ូក្តិនដោយយ៉ាង

សាប៊ូដូតដុសជ្រះសន្លាង
ដោយយល់សំណាងសាមណេន ។

ក.៤. កាយវិការ

ខ. ថ្លែងពីទារទុក្ខពុំសុខសោះ នឹកឡើងស្រណោះទុំដោយនូវ
យល់យូរស្ងប់ស្ងាត់បាត់ស្ទុះក្តៅ ព្រះពាយ័ព្យផាត់ត្រូវរំហើយប្រាណ ។

ខ. កាយវិការ

ខ. ទុំចើបបីបម្រុងប្រឡែង ទាំងពីរក្តៅក្រែងរួមមេត្រី
នៅក្នុងគ្រឹស្ថានក្បួនដូចគ្នា ស្រស់ស្រីស្រីបស្រួលដោយតណ្ហា ។

គ. ឧបមាសរសេរ : អ្នកនិពន្ធប្រើសំនួរប្រៀបធៀបត្រង់អង្គ៖

ខ. ទុំថាខ្លួនបងដូចរាជសីហ៍ ខ្លួននាងទាវស្រីដូចគុហា.....
ទាវថាខ្លួនអូនដូចកំពង់ ឯអ្នកនោមយង់ដូចទូកហើយ....
ទាវសោតបានសុខភាពទៅម្នីញ៉ា ពិតពេញដូចចិត្តគិតប្រាថ្នា.....

៨.៣. បញ្ចប់រឿង : អ្នកនិពន្ធបញ្ចប់រឿងដោយអស់សង្ឃឹម ពោលគឺ
ឱ្យត្រង់អង្គឯកស្លាប់ទាំងពីរនាក់ ព្រមទាំងបន្ទូលទុក្ខនូវក្តីឈឺចាប់ដល់ពួកអ្នកស្រុក
ត្បូងឃ្មុំដែលជាប់ជាឈ្មោះពូជអ្នកងារ ។

៩. វិស័យវិភាគអត្ថបទ

៩.១. កាព្យរស : ជាតម្លៃដែលលេចចេញពីសម្ផស្សកាព្យ សូរសព្ទ
សំឡេងពាក្យពេចន៍ពិរោះចួនរណ្តំ ណែនណងគួរឱ្យចាប់ចិត្តធីតាអារម្មណ៍ ។

បងស្តាប់សូរសព្ទរំភើបកណ្តឹង មានព្រៃប្រែប្រួលរងរាវឆ្លើយ
បងនឹករលឹកទាវទៀតហើយ ទាវអើយសមសួនននកំព្រា ។

៩.២. ទារុណរស : ជាតម្លៃដែលបង្ហាញពីទារុណកម្មដែលមានសភាព
សាហាវព្រៃផ្សៃ (ដូចជាសម្លាប់ទំ)

- ទារុណកម្មផ្លូវកាយ : កាប់សម្លាប់ទំគ្មានត្រាប្រណី
- ទារុណកម្មផ្លូវចិត្ត : បង្ខំឱ្យទាវរៀបការជាមួយម៉ីនង្គន..

៩.៣. កំសត្វរស

- ការព្រាត់ប្រាសរវាងទំ និងទាវ
- ទាវឃើញគេធ្វើបាបប្តី

៩.៤. វិរស : ភាពអង់អាចរបស់ទំទាវ

- ទំជាវិរជន
- ទាវជាវិនាវី

សកម្មភាពគេទាំងពីរនាក់ធ្វើដើម្បីសិទ្ធិសេរីភាពដល់ជនទូទៅ ។

៩.៥. តចរស : ដំណើររឿងបង្ហាញពីតម្លៃពិតជាក់ស្តែងដូចជា៖

- ទឹកភ្លៀង : លង្វែក កំពង់ចាម ត្បូងឃ្មុំ បាភ្នំ...
- តួអង្គ : ព្រះរាមា អរជុន ...
- ពេលវេលា : សម័យលង្វែក
- ប្រពៃណី : នំមិនធំជាងនាឡិ, ពិធីរៀបការ...

៩.៦. ចលនាវិរស : កវីរៀបរាប់ទេសភាពធម្មជាតិយ៉ាងពិរោះ
រណ្តំ ជាពិសេសការរៀបរាប់ទេសភាពធម្មជាតិតាមដងទន្លេមេគង្គពីក្រុងលង្វែក

មកស្រុកត្បូងឃ្មុំ ក្នុងពេលព្រះរាមាទ្រង់យាងមកជំនុំជម្រះអរជុននិងក្រុមបក្សពួក ។

សករាជីឱណ្ហាផ្កាកំភ្លឹកព្រៃ	ស្ងប់ស្ងួតព្រះទ័យទសពល
ទសពិធមានបុទ្ធិតតទប់ទប់	ទ្រង់ខ្លួនឆ្ងល់ឆ្ងាយស្តាយអនេក ។
សករាជីឱណ្ហាផ្កាចំប៉ី	ចំពប់ដោយក្តីទ្រង់សង្វេគ
សង្វាតយាងដល់កម្មអ្វីបែក	សង្វេគរាល់ខ្លួនបំនួននៅ ។

៩.៧. កុសលរស

-អប់រំអ្នកសិក្សាឱ្យមើលឃើញពីតម្លៃនៃជីវិតមនុស្សធំជាងទ្រព្យ-សម្បត្តិ បុណ្យសក្តិ អំណាច ។

-បង្ហាញឱ្យឃើញរបបសក្តិភូមិដែលប្រកាន់យករបបផ្តាច់ការ គ្មានយុត្តិធម៌ ។

-អប់រំយុវជនកុំឱ្យយកស្នេហាជាធំ ព្រោះនាំអន្តរាយដល់ជីវិត ។

១០. សន្និដ្ឋាន

រឿងទុំទាវជាស្នាដៃដ៏ល្អបំផុតក្នុងខ្សែនវប្បធម៌ខ្មែរ ។ រឿងនេះតំណាងឱ្យព្រលឹងជាតិខ្មែរព្រោះវាបានឆ្លុះបញ្ចាំងនូវតថភាពសង្គមខ្មែរនាសម័យលង្វែក ។ របបសក្តិភូមិនេះហើយដែលបង្កឱ្យមានសោកនាដកម្មចំពោះតួអង្គទំនឹងទាវ ។ ស្នាដៃរឿងទុំទាវអាចរួមចំណែកក្នុងការបង្ហាញទេពកោសល្យដើម្បីថែរក្សាវប្បធម៌ឱ្យកាន់តែរុងរឿង ។

ទស្សនៈចំពោះរឿងទុំទាវ

ចំពោះស្នាដៃនេះគេតែងចោទសួរគ្នាថា “តើរឿងទុំទាវជារឿងពិតឬអ្វី? ”

អ្នកខ្លះយល់ថារឿងទុំទាវជារឿងពិតព្រោះ ៖

-អ្នកងារនៅត្បូងឃ្មុំមានពិតប្រាកដមែន ហើយអ្នកទាំងនោះ មិនចូលចិត្តស្តាប់រឿងទុំទាវទេ ព្រោះនាំឱ្យមានការឈឺចាប់ ។

-សំអាងលើកេរដំណែលខ្លះៗដែលនៅសេសសល់ដូចជា៖ ត្បាល់អង្រែ និងកម្ទេចកម្ទីខ្លះដែលគេសន្និដ្ឋានជារត្តិហារធំ ។

-ដំបូកដែលនៅក្រោមដើមពោធិ៍ដើងខា គេយល់ថាជាផ្លូវរបស់ខ្មោចទុំទាវ ។

-សំអាងតាមសម្តីរបស់អ្នកនិពន្ធដែលបញ្ជាក់ថាសរសេរតាមការចេះចាំតៗគ្នាពីយូរយារណាស់មកហើយ ។

តែអ្នកខ្លះទៀតយល់ថារឿងទុំទាវក៏ដូចជារឿងដទៃទៀតដែរគឺសុទ្ធតែប្រសូតចេញពីមនោគតិរបស់អ្នកនិពន្ធដែលឆ្កួតកាត់តថភាពក្នុងសម័យកាលដែលខ្លួនរស់នៅ៖

-បើសន្និដ្ឋានថារឿងទុំទាវជារឿងពិត ទាល់តែរឿងធនព្យាយ រឿងពុទ្ធិសែននាងកង្រី ជារឿងពិតដែរ ព្រោះរឿងទាំងនេះក៏ទាក់ទងនឹងទីកន្លែងប្រវត្តិសាស្ត្រដូចគ្នា ។

-ការសំអាងលើដំបូកនោះពុំសូវត្រឹមត្រូវទេ ព្រោះនៅប្រទេសកម្ពុជាទីណាក៏មានដំបូកដែរ ។

-ការសំអាងលើត្បាល់អង្រែនោះវាអាចភាន់ច្រឡំ ព្រោះខ្មែរធ្លាប់គោរពលិង្គព្រះឥសូរ ដែលមានសណ្ឋានប្រហាក់ប្រហែលនេះដែរ ។

តែទោះបីជាពិតក្តី មិនពិតក្តី ក៏រឿងទុំទាវមានតម្លៃយ៉ាងជ្រាលជ្រៅក្នុងអារម្មណ៍របស់ប្រជាជនខ្មែរ ហើយវាជាស្នាដៃដ៏ពិសិដ្ឋរបស់អ្នកនិពន្ធដែលខំបកស្រាយពីសង្គមខ្មែរក្នុងសម័យលង្វែករជ្ជកាលស្តេចរាមា ដែលជាសង្គមប្រវត្តិមួយតំណាងឱ្យសង្គមបរិយាកាសខ្មែរពិតប្រាកដ ។

ទស្សនៈផ្សេងៗចំពោះការស្តាប់របស់ខ្ញុំ

ការស្តាប់របស់ខ្ញុំបានធ្វើឱ្យមានទស្សនៈយល់ឃើញផ្សេងៗគ្នាជាច្រើន៖

- ទុំស្លាប់បណ្តាលមកពីមិនស្លាប់បណ្តាំគ្រូ
- ទុំស្លាប់បណ្តាលមកពីមិនបង្ហាញរាជសារ
- ទុំស្លាប់បណ្តាលមកពីម្តាយទាវជាអ្នកបើកដៃឱ្យគេសម្លាប់
- ទុំស្លាប់បណ្តាលមកពីអរជួន និងម៉ឺនងួនជាអ្នកសម្លាប់
- ទុំស្លាប់បណ្តាលមកពីនាងទាវមិនជួយដាស់តឿនទុំ
- ទុំស្លាប់បណ្តាលមកពីស្តេចរាមាបណ្តោយឱ្យទុំយករាជសារទៅខ្លួន

ឯង ។

-ទុំស្លាប់ព្រោះស្នេហា

☞ **ទស្សនៈរួម** : ទុំស្លាប់បណ្តាលមកពីរបបសក្តិភូមិសម័យលង្វែក

តែម្តង ។

